

‘Met fantasie kun je een uitvinding doen’

Herman Koch over zijn nieuwe boek en creatief denken

In het nieuwste boek van Herman Koch pleegt huisarts Schlosser een moord, maar doet of het een medische fout is om justitie te ontlopen. Fantasie, maar het zou kunnen. Met dat uitgangspunt liet Koch afgelopen zomer studenten een uitvinding doen. Heleen Croonen

De ober van het kleine universiteitscafé in het Science Park van de Universiteit van Amsterdam wijst naar het recensie-exemplaar van *Zomerhuis met zwembad*: ‘Komt Herman zo?’ Als acteur en schrijver Herman Koch binnenkomt, begroeten ze elkaar hartelijk. Koch roept met zijn lange gestalte herinneringen op aan de typetjes die hij heeft neergezet in de satirische televisieserie als Jiskefet. Zijn nette spraak doet denken aan zijn vertolking van corpsbal Kerstens (‘Heb je nog geneukt?’), als hij lacht zie je even de kantoormedewerker Jos (‘Goeiemorgen deze morgen’) en als hij ernstig is, zit daar ineens Tampert van de Duitse Criminalpolizei (‘Ja, wie sage ich das jetzt’). Met zijn vorige boek *Het diner* bereikte Herman Koch in 2009

het niet voor. Verder vind ik het beroep van arts fascinerend, omdat artsen ongegeneerd vragen kunnen stellen aan mensen. In een ver verleden heb ik overwogen arts of psychiater te worden, uit nieuwsgierigheid naar persoonlijke omstandigheden van mensen die alleen legitiem is voor een arts. Deze fantasie heb ik in het boek uitgeleefd.’

De huisarts in het boek heeft een cliëntèle van bekende schrijvers. Bestaat hij echt?

‘Het personage is gebaseerd op meerdere bestaande huisartsen, en op mijn intuïtie. Mijn eigen huisarts gaf een tip voor het hoofdpersonage, terwijl hij mijn oren uitspoot. Ik vroeg hem of er artsen bestaan die een afkeer hebben van kleine kwalen, zoals een teveel aan oorsmeer of eczeem, en hij zei dat een vriend van hem om deze reden kinderarts was geworden. Kinderen zijn niet vies.’

De huisarts heeft ook een afkeer van ingrepen in ogen.

‘Dat is puur autobiografisch. Ik zou nooit contactlenzen nemen, vanwege het gemodder in je ogen. Operaties en bloed kan ik goed aanzien, maar zodra er een oog in beeld komt met van die klemmetjes erin, haak ik af.’

In de zomer van 2010 was Koch de jaarlijkse gastschrijver bij de Technische Universiteit in Delft. Hij werkte met studenten een aantal maanden aan een uitvinding. Zijn oogfobie werd daar op de proef gesteld, want de uitvinding betrof een stofje waarmee mensen in het donker zouden kunnen zien. Het stofje moest in de oogbal worden geïnjecteerd, en dat was op groot scherm te zien tijdens de perspresentatie. Het stofje zou zijn geïsoleerd uit een garnaalachtige die leeft in de donkere diepten van de oceaan en daar duizend keer beter kan zien dan welk dier dan ook.

‘Je moet een gedachtesprong kunnen maken’

ook als schrijver het grote publiek. De huisarts in het pas verschenen *Zomerhuis met zwembad* pleegt een moord, en doet alsof het een medische fout is. Zo hoopt hij de zaak voor het medisch tuchtcollege te krijgen en uit handen van het openbaar ministerie te blijven.

Is die tuchtzaak ook waar gebeurd?

Koch: ‘Nee, maar het boek is wel gebaseerd op het idee dat het in Nederland moeilijk is om als patiënt je recht te halen na een medische fout. Je kunt alleen naar de tuchtrechter. Bij een veroordeling krijgt de arts een waarschuwing of een schorsing van een paar maanden, meer stelt

Meer over Herman Koch

- Zomerhuis met zwembad ligt vanaf 27 januari in de (online) winkels voor 20,95 euro en wordt uitgebracht door Ambo Anthos Uitgevers. Er is ook een luisterboek te koop voor 26,95 euro van uitgever Rubinstein.
- In Medisch Contact staat ook een interview met Herman Koch, dat meer ingaat op zijn nieuwe boek (MC 3/2011: 144)
- Dit voorjaar is Koch te zien in zijn rol als 'Jos' in *Debiteuren Crediteuren* in 'Goeiesmorgens: the musical.' Van 1 tot 5 april in de Heineken Music Hall in Amsterdam.
- Op de site van Arts in Spe staan links naar YouTube-filmpjes van Koch als Kerstens, Jos en Tampert.

beeld: HH, Merlijn Doomernik

Hoe is de studentenuitvinding ontvangen?

'Het product bestaat niet echt, het was een fantasie van de studenten. De garnaal bestaat wel echt, maar de injectie waardoor je in het donker kunt zien niet. Toch geloofde een groot deel van het publiek de presentatie over het product, evenals het toneelstukje met de verzonnen betaalcheque die werd overhandigd door een Amerikaans bedrijf, gelieerd aan het Amerikaanse ministerie van Defensie. Het fictieve bedrijf hoopte dat soldaten met het stofje in hun ogen geen nachtkijkers meer nodig hadden. Mag je die betaalcheque wel aannemen, vroeg het publiek zich af. De belangstelling van allerlei media moest naderhand worden gesust. De universiteit raakte in paniek, omdat ze zich belachelijk zou maken. Echte uitvindingen zouden ook niet meer worden geloofd.'

Waarom is er geen echt product bedacht?

'Het project was in die zin geslaagd, dat er een *geloofwaardige* uitvinding was gepresenteerd. We zijn bij de start van het project naar het Leonardo da Vinci-museum in Frankrijk gegaan. Zijn uitvindingen, zoals de eerste tank, de eerste parachute, de eerste helikopter, zijn allemaal gerealiseerd, maar pas vijfhonderd jaar later. Je moet de gedachtesprong maken die Leonardo da Vinci ook heeft gemaakt: ik wil van een berg kunnen springen en zacht landen, hoe ga ik dat doen? We hebben heel lang getwijfeld of we zouden kiezen voor een geloofwaardige uitvinding, een totale vervalsing of een uitvinding die ongeloofwaardig zou lijken, maar wel echt kon.'

Wat hebben de studenten geleerd?

'Het waren studenten mijnbouw, bouwkunde, ingenieurs en industriële vormgevers – zonder uitzondering hele slimme figuren. Zij zijn gewend veel kennis op te nemen. Er waren studenten die alles leerden over aardolie. Zij denken: die Koch schrijft en is een humorist, hij denkt anders dan wij. Ik heb geprobeerd uit te leggen dat we toch veel op elkaar lijken. Een grap is ook een uitvinding, je hebt een eureka-moment. Ik wilde studenten laten zien hoe je met fantasie een uitvinding kunt doen, ook al is die niet meteen uitvoerbaar. Het grote voordeel van creatief denken is dat je iets extra hebt boven iemand anders die ook alles over aardolie weet.'

Zaten er ook corpsballen bij à la Kerstens?

'Ik had ze niet kunnen aanwijzen, het viel mee. In Frankrijk hebben we tot diep in de ochtend de nodige biertjes gedronken, maar dat was gewoon gezellig, er vonden geen excessen plaats zoals bij de lullo's.'

Hoe kenden u en de andere acteurs van Jiskefet, Kees Prins en Michiel Romeyn, deze corporale cultuur?

'We zijn nooit lid geweest van het corps, maar zagen ze lopen in de stad en in de cafés. We hebben ook in dat soort huizen gewoond, waar je een gedeelde ijskast hebt. Met die ervaring kan je erover fantaseren.'

Ais